

Rajavartiolaitos
Gränsbevakningsväsendet
The Finnish Border Guard

LAUSUNTOTIIVISTELMÄ1(22)

SM053:00/2011
RVLE 5007/00/2011

SISÄASIAINMINISTERIÖ
Rajavartio-osasto

7.9.2012 päivitetty versio

ARVIOMUISTIO RAJAVARTIOLAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOSTARPEISTA

LAUSUNTOTIIVISTELMÄ

Sisäasiainministeriö
Rajavartiolaitoksen esikunta
PL 3 (Korkeavuorenkatu 21), 00131 HELSINKI
Puhelin 071 872 1000, Faksi 071 872 1009
www.raja.fi

Inrikesministeriet
Staben för gränsbevakningsväsendet
PB 3 (Högbergsgatan 21), 00131 HELSINGFORS
Telefon 071 872 1000, Fax 071 872 1009
www.raja.fi

Ministry of the Interior
Headquarters of the Finnish Border Guard
PO Box 3 (Korkeavuorenkatu 21), FI-00131 HELSINKI
Phone +358 (0)71 872 1000, Fax +358 (0)71 872 1009
www.raja.fi

1 ARVIOMUISTION SISÄLTÖ	3
2 LAUSUNTOPYYNTÖ	3
3 YLEINEN LAUSUNTOPALAUTE	3
4 YKSITYISKOHTAINEN LAUSUNTOPALAUTE	4
4.1 Rajavartiolaitoksen tehtävät sekä toiminnassa noudatettavat yleiset periaatteet.....	4
4.1.1 Yleiset periaatteet.....	4
4.1.2 Kiireelliset yleisen järjestyksen ja turvallisuuden (YJT) poliisin toimenpiteet.....	5
4.1.3 Tehtävät saaristoalueella ja harvaan asutulla alueella (harva)	6
4.2 Toimivaltuudet	7
4.2.1 Rajavalvontaa koskevat toimivaltuudet	7
4.2.2 Rajavartiolaitoksen ja tullilaitoksen yhteistoimintaan liittyvät toimivaltuudet.....	9
4.2.3 Toimivaltuudet tieliikenteen valvonnassa	10
4.2.4 Ulkomaalaisvalvontaa koskevat toimivaltuudet.....	11
4.2.5 Tilapäinen tekninen valvonta toisen omistamalla maa- tai vesialueella.....	11
4.2.6 Toimivaltuudet rikosten ennalta estämiseksi ja selvittämiseksi	11
4.2.7 Toimivaltuudet siviilikriisinhallinta- ja kansainvälisissä tehtävissä.....	15
4.2.8 Toimivaltuudet merialueella ja erityisesti talousvyöhykkeellä.....	15
4.3 PTR-toiminta ja virka-apu	15
4.3.1 PTR-lain toimivuuden arviointi.....	15
4.3.2 Virka-apu	16
4.4 Voimakeinot	16
4.5 Rajavartiolaitoksen toimintojen ja kohteiden turvallisuus.....	17
4.5.1 Rajavyöhykeluvat	17
4.5.2 Turvallisuustarkastus	18
4.6 Henkilörekisterilainsäädäntö ja tiedonsaantioikeudet.....	18
4.7 Henkilöstöasiat.....	19
4.8 Sotilasrikosasiat	20
4.9 Rajavartiolaitoksen tunnus kuvan luvaton käyttö.....	20
4.10 Ahvenanmaan asema	21
5 MUITA LAUSUNNOISSA ESITETTYJÄ ASIOITA.....	21

1 Arviomuistion sisältö

Sisäasiainministeriön rajavartio-osastolla on valmisteltu arviomuistio rajavartiolaitoslainsäädännön muutostarpeista. Keskeisimmät selvitettävät asiakokonaisuudet liittyvät Rajavartiolaitoksen tehtäviin ja toimivaltuuksiin, poliisiin, tullin ja Rajavartiolaitoksen toimintojen ja kohteiden turvallisuuteen, henkilörekisterilainsäädäntöön ja tiedonsaantioikeuksiin, henkilöstöasioihin, sotilaskäskyasioihin sekä sotilasrikosasioihin. Lisäksi on selvitetty alustavasti lainsäädännön teknisiä muutostarpeita.

2 Lausuntopyyntö

Arviomuistia koskeva lausuntokierros järjestettiin 4.6.2012.–17.8.2012. Lausuntoja saapui 27, ja ne ovat luettavissa lyhentämättöminä hankerekisterin julkisilla Internet-sivuilla (http://www.hare.vn.fi/mHankePerusSelaus.asp?h_id=17660)

3 Yleinen lausuntopalaute

Sisäasiainministeriön poliisiosasto yhtyy lausunnossaan poliisihallituksen esityksiin. Lisäksi poliisiosasto pyytää kiinnittämään huomiota pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelmassa kirjattuun tavoitteeseen tehostaa järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa ja syventää poliisin, tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistyötä sekä näiden yhteistyötä syyttäväviranomaisten kanssa järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa. Poliisiosaston käsityksen mukaan arviomuistiossa ei ole riittävästi otettu huomioon hallitusohjelman kirjausta, jolla saatetaan olla vaikutusta Rajavartiolaitokselle esitettyihin toimivaltuuksiin, Rajavartiolaitoksen tiedonhankintaoikeuteen ja erityisesti yhteistyöhön poliisin ja tullin kanssa. Poliisiosasto toteaa, että esitettyjä seikkoja tulee tarkastella syvällisemmin varsinaisen lainsäädäntö-hankkeen yhteydessä.

Oikeusministeriö korostaa lausunnossaan yleisenä huomiona sitä, että jatkovalmistelussa tulee huolellisesti selvittää lakiehdotusten sisällön suhde perustuslakiin.

Valtiovarainministeriö pitää tarkoituksenmukaisena, että Rajavartiolaitosta koskevat säännökset olisivat yhdenmukaiset uuden poliisilain sekä PTR-lain kanssa silloin, kun kyse on asiallisesti samansisältöisistä säännöksistä.

Tullihallitus toteaa yleisesti, että esitetyillä muutostarpeilla on vaikutuksia Tullin toimintaan pääasiassa tullivalvonnan henkilöstön toimiessa rajavartiomiehen kanssa yhteistoiminnassa. Ehdotetuilla muutoksilla voi olla vaikutusta tilanteissa, joissa Tullin rikostorjunta- tai muu henkilöstö toimii rajavartiomiehen kanssa samassa työryhmässä tai yhteistoiminnassa PTR-lainsäädännön nojalla tai muutoin. Toteutuessaan säännösmuutokset voivat aiheuttaa muutostarvetta tullivalvontaa ja tullirikostorjuntaa koskeviin säädöksiin. Jos arviomuistiossa esitetyt muutostarpeet menestyvät, saattavat ne asettaa paineita säätää myös Tullille toimivaltuuksia, joita Tullilla ei aikaisemmin ole ollut.

Metsähallitus toteaa yleisesti, että muistiossa voisi täsmentää ja lausua nykyistä tarkemmin Rajavartiolaitoksen toimivallasta, velvoitteista ja rajapinnoista muihin valvontaviranomaisiin sekä muun muassa viranomaisyhteistyöstä maa- ja metsätalousministeriön, ELY-keskusten ja Metsähallituksen kanssa. Arviomuistiossa Rajavartiolaitoksen metsästyksen- ja kalastuksenvalvontaan liittyviä tehtäviä on tuotu esille melko vähän. Kalastuslainsäädännön valvontaan kuuluvia Rajavartiolaitoksen tehtäviä tulisi arvioida nykyistä laajemmin.

Pakolaisneuvonta korostaa, että julkisen pakkovoiman käytön ei tulisi olla tulkinnanvaraisten säännösten varassa. Sekä oikeussubjektin että viranomaisten oikeusturvan kannalta on tärkeää, että erityisesti pakkovoiman käytön mahdollistavat säännökset ovat yksiselitteisiä ja selkeitä. Pakolaisneuvonta pitää erittäin hyvänä ehdotusta liikkumisvapauden rajoittamista ja voimakeinojen käyttöä koskevien säännösten nostamisesta asetuksesta lain tasolle rajavartiolaitokseen.

Suomen Konepäällystöliitto ry toteaa yleisesti, että sen jäsenet toimivat RVL:n palveluksessa lähinnä alusten konepäällystön ja lentomekaanikoiden tehtävissä. Siltä osin kuin muutokset vaikuttavat liiton jäsenistöön, esitykset jopa selkeyttävät käytäntöjä ja ovat siten kannatettavia.

Suomen Poliisijärjestöjen liitto ry (SPJL) toteaa viranomaisten yleisten toimintaperiaatteiden osalta, että sääntelyn yhdenmukaistaminen on aiheellista valtion eri organisaatioissa työskentelevien virkamiesten yhdenvertaisuuden takia. Laajemman yhdenmukaistamisen osalta on kuitenkin tarkasteltava, miten pitkälle ja missä asioissa lainsäädäntöä voidaan yhdenmukaistaa.

4 Yksityiskohtainen lausuntopalaute

4.1 Rajavartiolaitoksen tehtävät sekä toiminnassa noudatettavat yleiset periaatteet

4.1.1 Yleiset periaatteet

Oikeusministeriö toteaa, että rikosten paljastamisen lisäämistä Rajavartiolaitoksen tehtäviin perustellaan arviomuistiossa sääntelyn yhdenmukaistamisella uuden poliisilain sekä poliisin, tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain eli ns. PTR-lain kanssa. Oikeusministeriön mukaan kysymys on laajemmasta periaatteellisesta Rajavartiolaitoksen tehtäviä koskevasta asiasta kuin pelkästään sääntelyn saattamisesta yhdenmukaiseksi toista viranomaista koskevan sääntelyn kanssa. Tällaisille muutoksille on esitettävä asiallisia perusteita ja lisäksi niin, että lainsäädännön täydentäminen ei jää irralliseksi lisäykseksi, jonka käytännön merkitys jää hämäräksi.

Suomen riistakeskus pitää tärkeänä, että rajavartiolaitokseen lisättäisiin maininta yhteistyöstä paitsi muiden viranomaisten, myös yhteisöjen ja asukkaiden kanssa. Tämä selkeyttäisi julkisia hallintotehtäviä hoitavien Suomen riistakeskuksen ja riistanhoitoyhdistysten asemaa yhteistoiminnassa Rajavartiolaitoksen kanssa metsästyksen ja metsästyksen valvontaan liittyvissä asioissa. Riistakeskus pitää myös tärkeänä, että yhteistoiminta mahdollistaisi jatkossa-

kin Rajavartiolaitoksen virkamiesten toimimisen niin sanotulla sivutoimiluvalla riistanhoitoyhdistysten toimihenkilöinä.

JUKOn (Upseeriliitto) mukaan rajavartiolaissa tulisi kirjoittaa selkeämmin auki erityisesti rajaturvallisuuden käsite samoin kuin Rajavartiolaitoksen selkeä rooli sen vastuuviranomaisena, vastaavasti kuin yleisen järjestyksen ja turvallisuuden vastuu on poliisilla. Säädosmuutoksilla mm. selkeytettäisiin varautumis- ja johtovastuuta tilanteissa, joissa rajaturvallisuustehtävät jatkuvat myös taajama-alueella.

4.1.2 Kiireelliset yleisen järjestyksen ja turvallisuuden (YJT) poliisin toimenpiteet

Poliisihallitus yhtyy arviomuistiossa esitettyyn näkemykseen siitä, että rajavartiomiehen toimivaltuudesta suorittaa yhteispartiotilanteessa poliisilain 2 ja 3 luvussa mainittuja toimenpiteitä olisi säädettävä nimenomaisesti rajavartiolain 21 §:n uudessa 3 momentissa. Esi-
tetty muutos on käytännön yhteistoiminnan kannalta perusteltu ja se poistaisi nykyisen toimivaltaongelman yhteispartiotilanteessa poliisille kuuluvassa tehtävässä. Sen sijaan Poliisihallitus ei pidä perusteltuna sitä, että yhteispartion johtovastuusta määrättäisiin yksittäistapauksissa erikseen. Asia on kirjoitettava lainsäädäntöön selkeästi ja täsmällisesti.

Lausunnon mukaan kiireellisten ja vaativien erityistehtävien lisäksi Rajavartiolaitoksen tulisi pystyä suorittamaan poliisin pyynnöstä myös ei-kiireellisiä poliisin valvontatehtäviä. Rajavartiomiehen yhteispartiotointia koskeva toimivaltuussäännös tulisikin ulottaa myös näihin tehtäviin. Valtakunnan rajan läheisillä alueilla tapahtuvissa vaativissa ja erityistilanteissa tulisi määritellä nykyistä selkeämmin johtosuhteet ja vastuuviranomainen.

Tullihallitus kannattaa ehdotettua rajavartiomiehelle esitettyä YJT-toimivallan laajennusta ja pitää hyvänä, että rajavartiomies voisi yhdessä poliisimiehen kanssa suorittaa muitakin kuin kiireellisiä YJT-tehtäviä. Tullihallitus tähdentää, että PTR-
viranomaisten kesken tulisi käydä avointa keskustelua YJT-oikeuksista ja niiden laajuudesta ja tehdä mahdollisesti myöhemmin selvitys toimivaltuuksien tarpeellisuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta. Tämän perusteella ja samassa yhteydessä Tullihallitus tulisi arvioimaan uudelleen YJT-toimivaltuuksien tarpeellisuutta omassa toiminnassaan sekä PTR-yhteistyön tehostamisen turvaamiseksi. Samalla tulee ottaa huomioon, että YJT-oikeudet vaikuttaisivat tullin virkamiehille annettavaan koulutukseen asettamalla uusia vaatimuksia voimankäyttökoulutukseen ja fyysisille kuntoisuusvaatimuksille.

Liikenteen turvallisuusvirasto pitää tärkeänä, että rajavartiomies pystyisi ryhtymään kiireellisiin poliisitoimenpiteisiin mahdollisissa terroritilanteissa erityisesti rajanylityspaikoilla (lentoasemat ja satamat) ja niiden läheisyydessä. Poliisilaissa säädetään vaarallisen teon ja tapahtuman estämisestä, joka soveltuu myös näihin tilanteisiin.

SPJL toteaa pitävänsä harhaanjohtavana perusteluna sitä, että yhteispartiotointia koskeva periaate olisi hyväksytty PTR-lain muuttamisen yhteydessä. SPJL katsoo, että toimintamallissa on kyse sisäiseen turvallisuuteen liittyvästä operatiivisesta yhteistyöstä. Yhteispartioinnille tässä muodossa ei ole oikeudellisia perusteita, vaikka yhteispartiotointi on jo käytäntöä jollain alueilla. SPJL katsoo, ettei yhteispartiotointiin liittyviä toimivaltaongelmia voida missään nimessä ratkaista muuttamalla rajavartiolakia ehdotetulla tavalla. Asia tulee HARVA-
työ-

ryhmän esityksen mukaisesti erikseen selvittää ja ratkaista laaja-alaisesti ottamalla huomioon yhteispartiointiin liittyvät kaikki ongelmakohdat kuten koulutus- ja työturvallisuusasiat. SPJL edellyttää lausunnossaan yhteispartioinnin arvioimista laajasti (esimerkiksi Rajavartiolaitoksen sotilaallinen organisaatorakenne, poliisitehtävien edellyttämä ammattitaito ja koulutus, yhteispartion rooli ensisijaisesti ylimääräisenä partiona, perustuslaillinen näkökulma, lisäresursointitarve RVL:ssä).

Toimivaltuuksista SPJL toteaa, että Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksien laajentaminen tulee selkeästi rajata koskemaan vain Rajavartiolaitoksen toimialaa ja tehtäväkenttää. Ehdotetut muutokset eivät saa tosiasiallisesti merkitä Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksien laajentamista poliisin toimialalle. Lainsäädäntö ei saa kuitenkaan estää tai viivyttää asianmukaista viranomaistoimintaa. Siten SPJL katsoo aiheelliseksi selvittää mm. liikenteenvalvonnan toimivaltuuksia rajanylityspaikoilla ja liikenneonnettomuuspaikoilla.

Liikennevirasto korostaa, että viranomaisten yhteistoimintatilanteissa, mukaan lukien yhteispartiointitilanteet, johtovastuiden on oltava selkeitä ja ennalta tiedossa. Tämän vuoksi nykyisen lainsäädännön mukainen toimintatapa ja vastuunjako tulee säilyttää. Liikennevirasto pitää ongelmallisena laajojen ja itsenäisesti käytettävien poliisivaltuuksien antamista rajavartiomiehille, koska kansalaiset mieltävät Rajavartiolaitoksen ydintehtäväksi rajavalvonnan, ei yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpidon muualla kuin rajanylityspaikoilla.

4.1.3 Tehtävät saaristoalueella ja harvaan asutulla alueella (harva)

Sisäasiainministeriön pelastusosasto toteaa saaristoalueen ja harvaan asutun alueen pelastustehtävistä, että pelastustoiminnan sisältö ja toimivaltuudet, muiden viranomaisten osallistuminen pelastustoimintaan sekä velvollisuus antaa virka-apua ja asiantuntija-apua pelastusviranomaisille on säädetty nykyisin asianmukaisesti ja riittävän tarkkarajaisesti pelastuslaissa. Rajavartiolaitoksen tehtävät pelastuslain mukaisessa pelastustoiminnassa määritellään pelastuslaissa tarkoitetuksi yhteistyöksi ja virka-avuksi, eikä pelastusosasto pidä perusteltuna pelastuslaissa tarkoitettujen pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien määrittelyä nykyisestä poikkeavalla tavalla.

Poliisihallitus ei näe tarpeellisenä ja perusteltuna säätää Rajavartiolaitokselle lisätoimivaltuuksia yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyvissä tehtävissä saaristoalueella ja harvaan asutulla alueella, vaan näiden tehtävien tulee kuulua jatkossakin poliisille. Nykylainsäädäntö on YJT-tehtävien kannalta riittävä ja turvaa Rajavartiolaitoksen mahdollisuudet puuttua poliisin pyynnöstä ja ilman pyyntöäkin kiireellisiin yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ongelmiin. Lisäksi harva-alueen käsite on liian tulkinnanvarainen, mikä olisi viranomaisten keskinäisten vastuiden ja johtamisen kannalta ongelmallista.

Tullihallitus pitää hyvänä Rajavartiolaitoksen YJT-toimivaltuuksien selvittämistä ja tarkistamista harvaan asutuilla alueilla. Tullihallitus toteaa, että harva-alueella PTR-viranomaiset suorittavat yhteistoimintaa ja YJT:n osalta haasteena on todettu YJT-oikeuksien puuttuminen tulliviranomaiselta.

Hätäkeskuslaitos katsoo, että Rajavartiolaitoksen roolista saaristoalueella ja harvaan asutulla alueella olevien tehtävien hoitamisessa sekä niihin liittyvistä toimivaltuuksista tulee säätää laintasoisesti.

Liikennevirasto pitää tärkeänä, että harvaan asutun alueen määritelmä otettaisiin hallituksen esitykseen.

Metsähallitus korostaa, että lainsäädännöllisesti olisi toivottavaa, että Rajavartiolaitoksen tehtävistä saaristoalueilla ja harvaan asutuilla alueilla olisi säädetty nimenomaisesti ja laintasoisesti. Rajavartiolaitoksen toimivallan lisääminen haja-alueilla ja saaristossa on kannatettavaa. Myös erävalvontatehtävät tulisi määritellä Rajavartiolaitoksen tehtäviin edellä mainituilla syrjäisemmillä alueilla. Metsähallitus korostaa Rajavartiolaitoksen tärkeää roolia mm. turvallisuuden ylläpitämisessä harvaan asutuilla alueilla. Metsähallituksen saamien kokemusten perusteella turvallisuus ja sairaustapauksissa Rajavartiolaitoksen läsnäolo harvaanasutuilla alueilla on auttanut muun muassa kuolemantapausten välttämisessä.

Suomen Kuntaliitto pitää kannatettavana saaristo- ja harvaan asuttujen alueilla suoritettavien ensivastetehtävien ja alkuvaiheen pelastustehtävien säätämistä lainsäädäntöön. Samassa yhteydessä tulee mahdollisesti tarkentaa Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksia niiltä osin kuin ei voida soveltaa pelastuslakia.

4.2 Toimivaltuudet

4.2.1 Rajavalvontaa koskevat toimivaltuudet

Henkilöntarkastus

Oikeusministeriön lausunnon mukaan lainsäädännön selkeyttämiseen liittyvistä syistä perusteltua saattaa olla, että henkilöntarkastuksesta säädettäisiin rajavartiolaissa ilman viittauksia pakkokeinolain säännöksiin, jotka on tarkoitettu sovellettavaksi rikoksen selvittämisessä. Pakkokeinolain säännöksistä ei ole myöskään johdettavissa sitä, kuka päättää henkilöntarkastuksesta rajatarkastuksen yhteydessä. Mitä tulee henkilöntarkastuksen pöytäkirjaamiseen, kirjaamisella on merkitystä niin asiakkaan kuin virkamiehen oikeusturvan kannalta. Tämä edellyttää sitä, että henkilöntarkastus kirjataan riittävällä tarkkuudella ja riittävässä laajuudessa (erityisesti tarkastuksen peruste, tarkastusmenettely ja tarkastuksen lopputulos). Tärkeintä on se, mitä kirjataan kuin se, millä nimellä kirjausta kutsutaan.

Tullihallitus pitää henkilöntarkastusta koskevien toimivaltuuksien osalta kannatettavana menettelysäännösten täsmentämistä rajavartiolakiin ja ehdottaa käynnissä olevan tullilainsäädännön uudistuksen huomioon ottamista ja käyttämistä tulkinta-apuna kuten arviomistiossa on viitattukin. Tullihallitus korostaa, että menettelyllisiä säännöksiä on ehdottomasti täsmennettävä etsinnän eri muotojen, niiden sisällön ja toimittamisen edellytyksien osalta. Perusoikeusrajoitusten täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimukset on myös otettava huomioon ja tulee noudattaa yhdenmukaisuutta yhteistoiminnassa toimivien viranomaisten kesken. Tämä edellyttää myös säädösmuutostyössä tiivistä yhteistyötä sekä yhdenmukaisia menettelysääntöjä henkilöntarkastusta suorittavien viranomaisten kesken.

Pakolaisneuvonta pitää ongelmallisena toimenpiteen kohteen ja virkamiehen oikeusturvan kannalta pöytäkirjan laatimisesta luopumista silloinkin, kun henkilöntarkastus kohdistuu vain matkatavaroihin ja päällysvaatteisiin.

Poistumisen estäminen

Tullihallituksen mukaan henkilöntarkastusta vastaavalla tavalla henkilön poistumisen estämisessä on otettava huomioon menettelylliset säännökset sekä perusoikeusrajoitusten täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimukset, koska henkilön pitäminen lukitussa tilassa merkitsee vapaudenmenetystä. Huomioitavaksi tulee myös Euroopan ihmisoikeussopimukseen säädetyt vapaudenriistoa koskevat menettelylliset säännökset. Täydennys vaikuttaisi tullimiehen toimivaltaan tilanteissa, joissa tullimiehellä on tullilain 14 a §:n mukaisesti oikeus rajatarkastuksen toimittamiseen rajavartiomiehelle säädetyin toimivaltuuksin.

Virkamiehen oikeusturva tulee ottaa huomioon, sillä muistiossa on esitetty toimenpiteen kynnykseksi se, ettei poistumisen estämistä voitaisi muuten saavuttaa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että virkamiehen on ensin tullut käyttää voimakeinoja. Haasteellista on määrittää, mikä on objektiivisesti katsottava vapaudenriistoon johtavan toimenpiteen kynnykseksi. Jos vapaudenriistoon ryhdytään kevein perustein, voi virkamiehen hallinnollisin toimivaltuuksin suorittama vapaudenriisto johtaa toimenpiteen kohteeksi joutuneen henkilön vahingonkorvausvaatimukseen. Jatkoselvitystyössä tulisi myös huomioida tullilain 14 a § ja uutta toimivaltaa koskeva koulutus siten, että toimivaltaa sovellettaisiin rajavartiomiehen ja tullimiehen toimesta yhdenmukaisesti.

Pakolaisneuvonta korostaa, että kynnys pitää henkilöä lukitussa tilassa poistumisen estämiseksi tulisi asettaa korkealle. Ensisijaisesti tulisi aina harkita muiden mahdollisten ja lievempien vaihtoehtojen käyttämistä. Erityistä huomiota tulee lisäksi kiinnittää haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden erityistarpeisiin ja kohteluun.

Rajatarkastusvastuut

Valtiovarainministeriö ja Tullihallitus katsovat, etteivät rajatarkastusvastuuta koskevat säännökset ole pysyneet ajan tasalla yhteistyön kehittämisen edetessä. Rajatarkastusvastuun jakamisesta PTR-viranomaisten kesken on säädetty vain asetustasolla ja siinäkin vain tilapäisistä poikkeuksista voidaan sopia PTR-viranomaisten kesken eri rajanylityspaikoissa. Toiminta on kuitenkin vakiintunut eikä kyse ole enää tilapäisestä poikkeuksesta, jolloin asetustasoinen säädös ei ole enää riittävä. Yhteistoiminnasta tulisi säätää asetuksen sijaan lain tasolla.

Kuvaaminen rajatarkastuksessa

Tietosuojavaltuutettu toteaa, että rajatarkastuksen yhteydessä otetun valokuvan ja teknisen valvonnan kuvan ja äänen toistamisen tallentamista ja käyttämistä on tarkasteltava henkilötietojen suojaa koskevan lainsäädännön näkökulmasta. Kaikkien automaattisen rajatarkastuslaitteiden kuvien tallentamista rekisteriin tulisi tietosuojavaltuutetun mukaan arvioida perusteellisesti esimerkiksi suhteellisuusperiaatteen toteutumisen kannalta. Arvioinnissa on myös huomioitava mm. passilain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisen yhteydessä annettu perustuslakivaliokunnan kannanotto (PeVL 14/2009 vp). Tietojen käyttämiseen varsinaisen keräämis- ja tallettamistarkoituksen ulkopuolelle jääviin tarkoituksiin on suhtau-

duttava valiokunnan mukaan kielteisesti. Käyttötarkoitussidonnaisuudesta voidaan tällöin tehdä vain täsmällisiä ja vähäisiä luonnehdittavia poikkeuksia. Sääntely ei siten saa johtaa siihen, että muu kuin alkuperäiseen käyttötarkoitukseen liittyvä toiminta muodostuu rekisterin pääasialliseksi tai edes merkittäväksi käyttötavaksi.

4.2.2 Rajavartiolaitoksen ja tullilaitoksen yhteistoimintaan liittyvät toimivaltuudet

Valtiovarainministeriö katsoo, että rajavartiolaitain 24 §:n 1 ja 2 momentissa säädetty Rajavartiolaitoksen toimivalta tullitoimenpiteiden suorittamiseen on riittävä. Säännös antaa riittävät toimivaltuudet toteuttaa tullivalvontaa henkilöliikenteessä sekä toimia tarvittaessa yksittäistapauksessa tullimiehen apuna myös kaupallisen liikenteen puolella tullimiehen pyynnöstä. Myös pitemmälle menevästä henkilöliikenteen tavaravalvonnasta voitaisiin jo nyky-säännösten mukaan sopia, mutta sitä ei ole tähän asti pidetty tarkoituksenmukaisena. Erityisesti kaupallisen liikenteen tavaravalvonnan toimivaltuuksien antamista Rajavartiolaitokselle ministeriö ei pidä tarpeellisena tai tarkoituksenmukaisena.

Tullihallitus ei pidä tarpeellisena laajentaa Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksia rajavartiolaitain 24 §:n 1 ja 2 momentissa säädetyistä. Säännös antaa riittävät toimivaltuudet toteuttaa tullivalvontaa henkilöliikenteessä sekä toimia tarvittaessa yksittäistapauksessa tullimiehen apuna myös kaupallisen liikenteen puolella tullimiehen pyynnöstä. Tullihallitus ei yhdy näkemykseen, että rajavartiomiehen toimivaltuudet tavaraliikenteen valvonnassa olisivat rajalliset. Tavarantarkastuksia koskevien tehtävien siirtäminen henkilöliikenteessä Rajavartiolaitokselle edellyttäisi että rajavartiomiehen tulisi ensin kyetä tunnistamaan kaikki tuonti- ja vientirajoitukset, mikä vaatisi mittavan koulutuksen järjestämistä. Tunnistettuaan rajoituksenalaisen tavarantarkastus niiden osalta siirtää Tullille. Tullihallitus toteaa lisäksi, että rajavartiomiehellä olisi toimivalta tehdä tavaroiden tarkastuksia henkilöliikenteessä, mutta viranomaisten kesken asiasta ei ole toistaiseksi sovittu. Tästä syystä vienti- ja tuontirajoitusten alaisten tavaroiden tarkastuksia ei ole myöskään siirretty päälylystään kuuluvan tullimiehen pyynnöstä Rajavartiolaitokselle.

Valtiovarainministeriö ja Tullihallitus toteavat, että tullilaitoksen ja Rajavartiolaitoksen yhteistoimintaan liittyvät tullitehtäviä koskevat toimivaltuudet eivät rajoita viranomaisten tarkoituksenmukaista, kustannustehokasta ja PTR-lain mukaista yhteistoimintaa rajanylityspaikoilla.

Tulliliitto korostaa lausunnossaan Tullin olevan johtava asiantuntija ulkomaankaupan tavaraliikenteessä. Tullin tehtäväälaan sisältyy ulkomaanliikenteen tavaraliikenteessä paitsi tavarantarkastus myös valvonta. Tämän vuoksi Tulliliiton mielestä tullivalvontaa ja tullitehtävien jakoa koskevaa rajavartiolaitain 24 §:ää ei ole syytä muuttaa, vaan se on sellaisenaan hyvä. Kuitenkin jos tullivalvontaa tai Tullin tehtäväksi uskottua muuta tehtävää suorittaa joku muu viranomainen, se voi tapahtua vain Tullin pyynnöstä ja Tullin johtamana ja valvomana. Myöskään viranomaisten tehtäviä ja toimivaltuuksia ei tule lisätä tai sekoittaa keskenään harkitsemattomasti tai kiireellä yhteisen hyvän tavoittelemisen verukkeella.

4.2.3 Toimivaltuudet tieliikenteen valvonnassa

Liikenne- ja viestintäministeriö pitää perusteltuna, että rajavartiomiesten toimivaltuuksien laajuutta rajanylityspaikkojen liikenteenvalvonnassa ja liikenteenohjaajana selvitetään ja säädetään täsmällisesti. Toimivaltuuksia ei tulisi kuitenkaan laajentaa yleiseen liikenteenvalvontaan. Liikenne- ja viestintäministeriössä on alkamassa tieliikennelainsäädännön kokonaisuudistus, jonka yhteydessä arvioidaan kokonaisuutena eri viranomaisten toimivaltuuksien muutostarpeet.

Liikenteen turvallisuusvirasto kannattaa rajavartiomiesten oikeuksien säilyttämistä ajoneuvon teknisen kunnon tarkastamiseen liittyvissä asioissa. Virasto näkisi hyvänä, että rajavartiomiehillä olisi oikeus valvoa erikoiskuljetuksia, erityisesti luvanvaraisten kuljetusten osalta erikoiskuljetusluvan olemassaoloa ja kuljetuksen luvnmukaisuutta.

Poliisihallitus katsoo, että tieliikenteen valvontaan liittyvistä toimivaltuuksista tulisi säätää täsmällisesti välttämällä tulkinnanvaraisuuksia ja toimivaltuuksien päällekkäisyyksiä. Poliisihallituksen näkemyksen mukaan Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksia tieliikenteen valvonnassa on tarkoituksenmukaista laajentaa rajanylityspaikoille, mutta ei kuitenkaan muille alueille ottaen huomioon Rajavartiolaitoksen päätehtävät. Tieliikenteen valvontaa voidaan tarvittaessa hoitaa joustavasti muualla kuin rajanylityspaikoilla poliisin kanssa yhteispartiossa poliisin johtamana edellyttäen, että Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksia yhteispartioinnin osalta lisätään arviomuistiossa esitetyn mukaisesti uudella rajavartiolain 21 §:n 3 momentilla. Myös rajavartiomiehen toimivaltuuden lisääminen rajavartiolakiin liikenteen ohjaamisessa liikenneonnettomuustilanteissa on tarkoituksenmukaista, jos arvioidaan, että tieliikennelain 49 § ei ole riittävä käytännön toiminnan kannalta. Lausunnossa todetaan lisäksi, että Rajavartiolaitos valvoo päätehtäviensä ohella myös maastoliikennettä. Tiellä tapahtuvan moottorikelkkailun valvonnan osalta tilanne on kuitenkin sekava, sillä tiellä kelkkailun kieltö perustuu tieliikennelakiin.

Tullihallitus toteaa, että kuljettajien ajo-oikeuden tarkistamisesta säädetään tieliikennelain 94 §:ssä ja 19.1.2012 lähtien ajokorttilain 32 §:ssä. Toimivalta ajo-oikeuden tarkistamiseen on sekä tulli- että rajavartiomiehellä liikenteen valvontaan liittyvässä virkatehtävässä. Tullihallituksen mukaan uusi suuntaus säätää toimivaltuuksista viranomaisen omaa toimialaa koskevassa erityissäädöksessä johtaa kaksinkertaiseen sääntelyyn. Lainvalmistelussa tulisi ottaa huomioon toimivaltasäännöksiä vastaavat voimassa olevat säädökset ja niiden esityöt uusia vastaavia pykälää kirjoitettaessa.

Hätäkeskuslaitos toteaa, että Rajavartiolaitoksen virkamiesten roolilla ensimmäisenä tilanepaikalle tullessa viranomaisena ja siihen liittyvillä toimivaltuuksilla on merkitystä mm. hätäkeskuspäivystäjien välittämien tehtävien ja yksiköiden valinnan osalta.

Liikenneturva pitää kannatettavana arviomuistion ehdotuksia rajavartiomiesten toimivaltuuksista tieliikenteen valvonnassa, kuten esimerkiksi turvalaitteiden valvonta rajanylityspaikoilla. Maahan tuleville ulkomaalaisille on hyvä antaa heti em. asiaa koskevaa viranomaisohjausta ja kohdistaa valvontaa. Myös rajavartiomiehen toimivaltuuksiin liikenteen ohjauksessa olisi perusteltua tehdä säädöstarkistus.

Sisäasiainministeriön pelastusosasto toteaa, ettei pidä perusteltuna ehdotusta pelastustilanteen johtamiseen liittyvien toimivaltuuksien ja oikeuksien lisäämisestä rajavartiomiehelle, sillä pelastuslaki sisältää yksityiskohtaiset säännökset pelastustoiminnan johtajan toimivaltuuksista ja velvollisuudesta osallistua pelastustoimintaan.

Suomen Kuntaliitto pitää liikenneonnettomuuspaikalla tapahtuvan liikenteenohjaamisen toimivaltuuden lisäämistä rajavartiolakiin kannatettavana. Samassa yhteydessä voidaan tarkentaa pelastustilanteen johtamista koskevia oikeuksia, mikäli katsotaan, ettei pelastuslaki anna siihen riittäviä valtuuksia.

4.2.4 Ulkomaalaisvalvontaa koskevat toimivaltuudet

Poliisihallituksen mielestä ulkomaalaisvalvonnassa ei ole tarpeen säätää yksityiskohtaisesti toimenpiteistä ja toimivaltuuksien käytöstä kulkuneuvon pysäyttämisen jälkeen. Valvontatoimenpiteissä lähdetään liikkeelle matkustusasiakirjojen tarkastamisesta. Mm. pakkokeinot ja jatkotoimenpiteet määräytyvät ilmitulleiden epäiltyjen rikosten ja rikkomusten mukaan.

Maahanmuuttovirasto pitää tärkeänä, että siltä osin kuin Rajavartiolaitoksella ja poliisilla on rinnakkaiset tehtävät ulkomaalaisvalvonnassa, myös toimivaltuudet olisivat samat näissä tehtävissä. Maahanmuuttovirasto kannattaa myös ulkomaalaisvalvonnan tehtävien nykyistä tarkempaa määrittelyä ja toimivaltuuksien kuvaamista. Olisi hyvä tutkia, voitaisiinko näistä toimivaltuuksista säätää Rajavartiolaitoksen ja poliisin tehtäviä koskevassa erityislainsäädännössä niin, että tehtävät sinänsä voitaisiin kuvata ulkomaalaislaissa. Tällainen malli toisi selkeämmin esille Rajavartiolaitoksen ja poliisin aseman ulkomaalaisvalvonnassa, mistä koituu myös todellisia resursseissa huomioon otettavia tehtäviä kummallekin viranomaiselle.

Pakolaisneuvonta toteaa, että ulkomaalaisvalvonnan säännösten ja toimivaltuuksien tarkempi rajaaminen ja kirjaaminen ulkomaalaislakiin on kannatettavaa.

4.2.5 Tilapäinen tekninen valvonta toisen omistamalla maa- tai vesialueella

Metsähallitus ehdottaa, että valtion mailla tapahtuva ja RVL:n välttämättömiin tehtäviin kuuluva tilapäinen tekninen valvonta olisi tehokkaasti käytettävissä ilman maanomistajan erillistä lupaa.

Suomen riistakeskus lausuu, että metsästyksen valvonnan toteuttamiseksi ja metsästysrikollisuuden ennalta estämiseksi voi olla tarpeen säätää ehdotetulla tavalla tilapäisestä teknisestä valvonnasta ilman alueen omistajan lupaa rajavyyhykkeen ulkopuolella.

4.2.6 Toimivaltuudet rikosten ennalta estämiseksi ja selvittämiseksi

Salaiset tiedonhankinta- ja pakkokeinot

Oikeusministeriö toteaa salaisten tiedonhankinta- ja pakkokeinojen osalta, että pakkokeinolain 10 luvun 1 §:n 2 momentti ei tarkoita sitä, etteivätkö siinä mainitut keinot voisi jatkossa tulla myös muiden esitutkintaa suorittavien viranomaisten kuin poliisin käyttöön. Jos näin tehdään, samalla on muutettava pakkokeinolain säännöstä. Varsinkin kysymyksessä

olevien tiedonhankintakeinojen luonne huomioon ottaen uusien keinojen käyttöön ottaminen edellyttää selvitystä painavista käytännön tarpeista, joiden osalta rikostutkinnallisten näkökohtien (erityisesti kyseisen pakkokeinon merkitys kyseisen rikoksen selvittämisessä) vastapainoksi korostuvat perus- ja ihmisoikeusnäkökohdat. Lisäksi on edellytettävä salaisten pakkokeinojen käytön asianmukaisen käyttöympäristön luomista (esimerkiksi koulutus- ja oikeusturvanäkökohtien huomioon ottaminen).

Oikeusministeriö toteaa, että tiettyjen tiedonhankintakeinojen käyttöä rajoittava säännös on otettu em. momenttiin paljolti niistä syistä, joihin esimerkiksi eduskunnan hallintovaliokunta on kiinnittänyt huomiota (HaVM 2/1996 vp). Poliisin toimivaltuuksia vastaavien valtuuksien antamista muulle viranomaiselle ei voida pitää lähtökohtana nykypäivän yhteiskunnassa. Valiokunta on viitannut siihen, että viranomaisten keskinäinen yhteistyö ja virka-apu ovat käytettävissä. Nämä näkökohdat on syytä ottaa huomioon ylipäänsä arvioitaessa tarvetta lisätä muiden esitutkitaviranomaisten kuin poliisin toimivaltuuksia salaisten pakkokeinojen ja salaisten tiedonhankintakeinojen osalta eikä pelkästään arvioitaessa peitetoiminnan, valeoston ja tietolähteen ohjatun käytön käyttämistä.

Oikeusministeriön mukaan nämä edellä esitetyt näkökohdat on otettava huomioon harkittaessa televalvonnan, henkilön teknisen seurannan ja/tai peitellyn tiedonhankinnan lisäämistä rajavartiomiehen toimivaltuuksiin törkeän metsästysrikoksen ennalta estämiseksi tai selvittämiseksi, sekä televalvonnan lisäämistä törkeän laittoman saaliin kätkemisen selvittämiseksi. Sama koskee sitä, pitäisikö Rajavartiolaitoksella olla oikeus törkeän väärennysrikoksen tutkinnan yhteydessä televalvontaan, kun teko kohdistuu Rajavartiolaitoksen tarkastettavaan asiakirjaan. Muistiosta ei ilmene, miksi televalvonta olisi tärkeä keino nimenomaan tämän rikoksen selvittämisessä ja ennalta estämisessä.

Tietolähteen ohjatusta käytöstä oikeusministeriö toteaa, että kysymyksessä on herkkä tiedonhankintakeino, johon liittyy monia riskitekijöitä. Mahdollisten lainsäädäntöuudistusten yhteydessä on pohdittava edellä todettujen toimivaltuuksien laajentamiseen vaikuttavien näkökohtien, viranomaisten yhteistoiminta mukaan lukien, lisäksi Rajavartiolaitoksen valmiuksia toteuttaa tämäntyyppistä tiedonhankintaa niin, että asiaan osallisten oikeusturva asianmukaisesti toteutuu.

Salaisilla tiedonhankintakeinoilla ja salaisilla pakkokeinoilla puututaan kansalaisten perusoikeuksiin, mikä korostaa tarvetta muotoilla niiden käyttöedellytyksiä koskeva lainsäädäntö lainsoveltajan kannalta riittävän selkeällä tavalla. Sinällään poissuljettua ei ole, että 41 §:n 2 momentti kirjoitettaisiin selkeämpään ja ytimekkäämpään muotoon ilman, että sen merkitysisältö muuttuu muulla tavoin kuin sen tarkoitetaankin muuttuvan.

Valtiovarainministeriö pitää yleisesti kannatettavana ja perusteltuna sitä, että kaikilla esitutkintaa suorittavilla viranomaisilla olisi rikosasian esitutkinnassa mahdollisimman yhtäläiset toimivaltuudet riippumatta siitä, mikä viranomainen esitutkintaa yksittäisessä rikosasiassa suorittaa. Tämä edesauttaisi myös hallitusohjelmaan kirjatun PTR-viranomaisten yhteistyön syventämistä koskevan tavoitteen saavuttamista. Kaikilla esitutkintaa suorittavilla viranomaisilla tulisi olla tarkoituksenmukaiset ja riittävät keinot niiden vastuulle kuuluvien yksittäisten rikosten ja laajempien rikoskokonaisuuksien tutkimiseksi ja selvittämiseksi. Riittävä toimivalta ja keinovalikoima parantaisi myös esitutkitaviranomaisten yhteistyön

edellytyksiä sekä kotimaassa että kansainvälisessä rikostorjuntayhteistyössä. Valtiovarainministeriö ei täysin yhdy ajatukseen, että tietyt salaiset pakkokeinot keskitettäisiin poliisille. Valtiovarainministeriö toteaa kuitenkin, että yksittäisten vaativien ja erityistä ammattitaitoa tai kallista tekniikkaa vaativien tutkintatoimien (vaativat ja pisimmälle menevät salaiset pakkokeinot) osalta on luonnollista, että näissä tilanteissa tukeudutaan kaikille esitutkintaviranomaisille tarkoitettuihin yhteisiin palveluihin, joita erikseen sovittu esitutkintaviranomainen tuottaa. Esitutkintaviranomaisten laissa säädettyt yhtäläiset toimivaltuudet esitutkinnan suorittamisessa ja eri keinojen käyttämisessä parantaisivat sekä kansallisen että kansainvälisen lainvalvontayhteistyön toimintaedellytyksiä ja tuloksia.

Poliisihallitus pitää yleisellä tasolla perusteltuna tiettyjen toimivaltuuksien, kuten erityisesti salaisten tiedonhankinta- ja pakkokeinojen, rajaamista ainoastaan poliisin käyttöön. Poliisihallituksen käsityksen mukaan keskeinen ajatus viranomaisten välisen yhteistoiminnan kehittämisessä on nimenomaan eri viranomaisten käytössä olevien toimivaltuuksien hyödyntäminen eikä se, että kaikkien yhteistoimintaa tekevien viranomaisten toimivaltuudet olisi peilikuvia. Toinen keskeinen ajatus on myös välttää eri viranomaisten toimivaltuuksien päällekkäisyyksiä, joka saattaa aiheuttaa sekaannusta myös tuomioistuimissa erityisesti salaisten pakkokeinojen hankinnassa.

Nykytilanteessa esimerkiksi Rajavartiolaitoksen televalvonnan käyttö on ongelmallista ja se konkretisoituu erityisesti törkeiden luonnonvararikosten tutkinnassa, jossa on lähtökohtaisesti ollut mahdollista käyttää televalvontaa. Tästä on usein aiheutunut tilanne, että tutkinnan johto on täytynyt palauttaa poliisin tutkinnanjohtajalle, jotta ko. pakkokeino saadaan toteutettua. Keinotekoinen tutkinnanjohton siirtäminen vaikeuttaa aiheuttomasti itse tutkintaa. Poliisihallitus ei sinänsä vastusta esimerkiksi ajatusta televalvonnan käytön mahdollistamisesta metsästysrikoksen kvalifioitun tekemuodon selvittämisen tai törkeän väärennysrikoksen selvittämisen osalta, mutta korostaa näkemystä, jonka mukaan mainittujen rikosten ennalta estäminen ja selvittäminen voisi tapahtua tiiviissä yhteistoiminnassa poliisin kanssa. Jos Rajavartiolaitoksen tietyille virkamiehille mahdollistetaan salaisten tiedonhankintakeinojen yhä laajempi käyttö, tulee vastaavasti lakitasolla asettaa Rajavartiolaitokselle tällaisissa tilanteissa yhteistyövelvoite poliisin kanssa. Tällä on merkitystä toimenpiteiden yhteensovittamisessa ja työturvallisuuden varmistamisessa.

Rajavartiolain 41 §:ään ei tulisi tehdä muutosta siten, että rajavartiomiehellä olisi käytössään salaiset tiedonhankinta- ja pakkokeinot sellaisenaan Rajavartiolaitoksen suorittamassa esitutkinnassa ja rikoksen estämisessä niin kuin pakkokeino- ja poliisilaissa säädetään. Tietolähteen ohjattu käyttö tulee sen käyttöön liittyvistä riskeistä johtuen olla yksinomaan poliisin käytössä.

Tullihallitus toteaa rikosten selvittämistoimivaltuuksista yleisellä tasolla, että se pitää luonnollisena ja tärkeänä, että ne viranomaiset, jotka lainsäätäjä on katsonut tarpeelliseksi osoittaa esitutkintatehtäviin, suorittavat rikosasian esitutkinnan yhtäläisin toimivaltuuksin. Rikosasian käsittelyn ja selvittämisen kannalta merkityksellistä ei voi olla, se mikä viranomainen asian selvittää. Tullihallitus ei näe asiaa yksiselitteisesti niin, että tietyt salaiset pakkokeinojen kuuluisivat vain poliisille. Yksittäisten vaativien toimenpiteiden osalta on luonnollista, että viranomaiset tukeutuvat taloudellisuuden ja työturvallisuuden varmistamiseksi yhteisiin palveluihin, jotka jokin erikseen sovittu lainvalvontaviranomainen tarjoaa kaikille

esitutkintaviranomaisille samanlaisena. Tietolähteen ohjatun käytön osalta Tullihallitus näkee, että sen käyttämisen tulisi kuulua Rajavartiolaitoksen valtuuksiin aina kun torjuttavana on rikos, jossa myös poliisi voi käyttää kyseistä valtuutta.

Valtakunnansyyttäjänvirasto yhtyy arviomuistiossa esitettyyn käsitykseen siitä, että rajavartiolaitosviranomaisien toimivaltuuksia salaisten pakkokeinojen käyttämiseen muistiossa luetelluissa rikoksissa on syytä laajentaa. Näissä rikoksissa riittävän näytön saaminen on usein hankalaa. Samalla varsin vakavien rikosten selvittämiseen liittyvä vaikeus on omiaan vähentämään kiinnijäämisriskiä, mikä puolestaan voi johtaa lain kieltoihin ja käskyihin tunnetun kunnioituksen vähenemiseen ja siten lainvastaisen menettelyn yleistymiseen.

Toimivaltuuksien laajentamisen eri vaihtoehtojen osalta Valtakunnansyyttäjänvirasto puoltaa mallia, jonka mukaan rajavartiomiehelle annettaisiin laissa vastaava toimivalta salaisten tiedonhankinta- ja pakkokeinojen käyttämiseen Rajavartiolaitoksen suorittamassa esitutkinnassa kuin mitä poliisilla on sen suorittamassa esitutkinnassa. Malli on selkein ja perustelluin myös ajatellen niitä tilanteita, jossa rajavartiomies toimii yhteisessä tutkintaryhmässä poliisin kanssa. Malli on kuitenkin hyväksyttävissä vain mikäli Rajavartiolaitos samalla ottaa huomioon asiaan liittyvät laillisuusvalvonta-, koulutus- ja muut toimenpiteiden kohteeksi joutuneiden oikeusturvaan liittyvät kysymykset yhtä perusteellisesti kuin poliisi.

Maa- ja metsätalousministeriö pitää kannatettavana Rajavartiolaitoksen tutkintavaltuuksien laajentamista poliisin tutkintavaltuuksia vastaavaksi, koska Rajavartiolaitos on keskeinen toimija metsästyslain ja sen nojalla annettujen säännösten valvonnassa sekä metsästysrikosten tutkinnassa. Tutkintavaltuuksien laajentaminen on myös perusteltua törkeiden tekemuotojen tutkinnassa järjestäytyneen rikollisuuden liitynnän vuoksi.

Metsähallitus pitää kannatettavana, että rajavartiomiehillä olisi poliisia vastaavat toimivaltuudet televalvonnan ja muiden tutkintakeinojen käyttöön törkeiden metsästysrikosten ja törkeän laittoman saaliin kätkemisen selvittämisessä.

Suomen riistakeskus toteaa, että Jyrki Kataisen hallitusohjelman mukaan salametsästyksen puututaan tehokkaasti. Televalvonnan käyttö tulisi lisätä Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksiin ja myös tietolähteen ohjattua käyttöä tulisi selvittää ainakin törkeiden metsästysrikosten selvittämiseksi ja ennalta estämiseksi.

Suomen luonnonsuojeluliiton mielestä tärkeintä on, että Rajavartiolaitos saa kattavat valtuudet tutkia kaikkia ympäristö- ja luonnonvararikoksia. Tästä johtuen liitto kannattaa rajavartioiden tutkintavaltuuksien laajentamista törkeän metsästysrikoksenkin osalta.

Liikennevirasto pitää ehdotettuja salaisiin tiedonhankinta- ja pakkokeinoihin liittyviä toimivaltuuksien laajennuksia tarpeellisina ja perusteltuina ottaen huomioon Rajavartiolaitoksen tehtävät ja toimialue.

Menettämisseuraamuksen täytäntöönpano ja takavarikoidun esineen palauttaminen

Oikeusministeriö toteaa menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta ja takavarikoidun esineen palauttamisesta, että lainsäädännössä on ilmeistä selkeyttämisen tarvetta koskien

Rajavartiolaitoksen tutkimia rikoksia. Pelkkä viittaaminen sakon täytäntöönpanosta annetun lain 38 §:ään ei ole riittävän selkeä Rajavartiolaitoksen kysymyksessä ollessa. On myös perusteltua pohtia, pitäisikö Rajavartiolaitosta koskea uuden pakkokeinolain 7 luvun 13 §:n ja 7 luvun 24 §:n mukainen sääntely. Myönteisessä tapauksessa on pohdittava, viitataanko pakkokeinolain säännöksiin vai kirjoitetaanko säännökset ulos rajavartiolaitokseen. Sääntely on mitoitettava niin, että se on perusteltavissa Rajavartiolaitoksen käytännön tarpeiden perusteella.

Valtiovarainministeriö ja Tullihallitus toteavat, että jos sakon täytäntöönpanosta annetun lain 42 §:n 1 momenttia muutetaan esitetyn mukaisesti, olisi samassa yhteydessä luontevaa tarkastella sen yhteensopivuutta tullilain 50 §:n 1 momentin säännöksen kanssa. Sen mukaan tullipiiri (ei Tullihallitus) panee täytäntöön tullirikosasiassa menetetyksi tuomittua omaisuutta koskevan päätöksen.

4.2.7 Toimivaltuudet siviilikriisinhallinta- ja kansainvälisissä tehtävissä

JUKO (Upseeriliitto) pitää erittäin tärkeänä virkamiesten toimivaltuuksien selkeyttämistä kansainvälisissä tehtävissä. Näihin tehtäviin liittyen myös virkamiesten virkamiesoikeudellista vastuuta ja kurinpitoon (sotilaskurinpito ja virkarikostutkinnat) liittyviä kysymyksiä tulisi selvittää, erityisesti virkavapaalla olevien virkamiesten osalta ja sekä voimankäyttötilanteissa. Ensisijainen menettely JUKOn mukaan tulisi olla, että asiat ratkaistaisiin kansallisessa prosessissa esimerkiksi virkarikostutkinnassa. Jos virkamies joutuisi vastaamaan ulkomailla virkarikosepäilyyn, tulisi lainsäädännöllä velvoittaa työnantaja tukemaan virkamiestä ainakin oikeudellisessa avussa. Kuitenkin nykyinen pysyväismääräys käytännössä kieltää Rajavartiolaitoksen tuen syylliseksi epäillyltä virkamieheltä. Myös virkamiehen vakuutusturva näissä tilanteissa sekä onnettomuus- ja kuolemantapauksissa on erittäin puutteellinen.

4.2.8 Toimivaltuudet merialueella ja erityisesti talousvyöhykkeellä

Valtakunnansyyttäjänvirasto pitää tärkeänä, että Rajavartiolaitoksella on riittävät rikos- torjuntaa koskevat toimivaltuudet merialueilla ja talousvyöhykkeellä. Näillä alueilla tapahtuvat rikokset saattavat asettaa erityisiä haasteita oikea-aikaisen ja tehokkaan esitutkintayhteistyön toteuttamiselle. Myös näiden rikosten osalta on voitava toimia tehokkaan esitutkintayhteistyön edellyttämällä tavalla.

Metsähallitus korostaa RVL:n toimivallan merkitystä myös kalastuksenvalvonnan osalta ja toivoo RVL:n jatkossa lisäävän em. toimivaltuuksista tiedottamista kenttätehtävissä toimivalle henkilöstölle.

4.3 PTR-toiminta ja virka-apu

4.3.1 PTR-lain toimivuuden arviointi

Poliisihallitus pitää hyvänä, että PTR -johtoryhmässä tullaan selvittämään PTR- laissa mainitun avun ja virka-apun välistä suhdetta. PTR-lain 2 §:n tarkistaminen voisi olla tarpeen,

jotta tiettyjä välttämättömiä yksittäisiä toimenpiteitä laajemmat toimenpiteet voitaisiin suorittaa PTR-lain 1 §:n tarkoittamalla tavalla.

Tullihallitus toteaa, että PTR-lain muutosten sijaan ensisijaisesti olisi harkittava kyseisen viranomaisen oman toimivaltuuslainsäädännön kehittämistä asiallisesti laajemmaksi, koska kunkin viranomaisen toimivaltuuksista tulee aina säätää lailla erikseen. PTR-lain 2 §:n suhteesta rajavartiolain 43 §:ään Tullihallitus esittää eriävän huomionsa ja toteaa, että rajavartiolain 43 § liittyy sanamuotonsa mukaan niin sanottuun sivurikos-konseptiin, jossa toisen (varsinaisen) esitutinnan yhteydessä hoidetaan samalla kertaa myös varsinaiseen tutkintaan liittyvät läheiset ”sivurikokset”. PTR-lain 2 § taas oikeuttaa toisen PTR-viranomaisen suorittamaan minkä tahansa rikostorjuntaan liittyvän toimenpiteen toisen PTR-viranomaisen tehtäväalueella, kunhan toimenpiteen suorittavalla viranomaisella on omalla toimialueellaan toimenpiteen suorittamiseen tarvittavat valtuudet.

4.3.2 Virka-apu

Poliisihallitus yhtyy huomioon, ettei rajavartiolaki mahdollista sotilaallisen virka-apun antamista poliisille esimerkiksi merellisissä erityistilanteissa, joissa on mukana terrorismiulottuvuus. Koska poliisilla ei ole käytössään erityisesti merialueilla sellaista aluskalustoa, joka mahdollistaisi merialueilla tapahtuvien erityistilanteiden hoitamisen, on tämä selvä käytännöllinen ja lainsäädännöllinen puute.

JUKO (Upseeriliitto) pitää ehdotusta Rajavartiolaitoksen virka-apun antamisesta poliisille tarpeellisena ja perusteltuna. Lisäksi tulisi tarkastella rajaturvallisuustehtäviä, jotka voivat edellyttää sotilaallisia voimakeinoja ja virka-apua puolustusvoimilta. Tämä selkeyttäisi tehtäviä ja keinovalikoimaa häiriö- ja poikkeusoloissa kaikissa tilanteissa ja erityisesti AKV/AKT-tehtävissä. Puolustusvoimien antamaan virka-apuun tulisi sisällyttää ampumaseet ja sotilaalliset voimakeinot.

SPJL pitää perusteltuna ja tarkoituksenmukaisena muutosesitystä, jonka mukaan Rajavartiolaitos voisi antaa Puolustusvoimien tavoin sotilaallista virka-apua poliisille terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten estämisessä tai keskeyttämisessä.

Metsähallitus esittää, että lainsäädännössä tarkennettaisiin virka-apun antamista Metsähallituksen erävalvonnan ja Rajavartiolaitoksen välillä. Olisi tärkeää nimenomaisesti mainita keskeiset säännöllistä yhteistyötä tekevät ja virka-apua toisilleen antavat viranomaiset. PTR-yhteistyön yhteydessä tulisi käsitellä myös Metsähallituksen erävalvonnan kanssa toteutettavaa yhteistyötä.

Liikennevirasto pitää kannatettavana Rajavartiolaitoksen henkilöstön käyttämistä entistä laajemmin virka-aputehtävissä.

4.4 Voimakeinot

Oikeusministeriö toteaa, että uuden poliisilain mukaan poliisilla on virantoimituksessa oikeus hätävarjeluun siten kuin rikoslain 4 luvun 4 §:ssä säädetään. Tällaisessa hätävarjelussa

poliisimies toimii virkavastuulla. Arvioitaessa hätävarjelun puolustettavuutta on otettava huomioon poliisimiehelle hänen koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella asetettavat vaatimukset. Lähtökohtaisesti poliisimiehen ja rajavartiomiehen tehtävistä ei ole johdettavissa perusteita voimakeinojen käyttöoikeuden erilaiseen sääntelyyn. Rajavartiomiesten tehtävien yhteydessä saattaa myös hätävarjelu-oikeuteen turvautuminen tulla kysymykseen.

Valtiovarainministeriö ja Tullihallitus katsovat, että ampuma-aseiden käyttöä samoin kuin kaikkien muiden voimakeinojen käyttöä koskevien säännösten olisi oltava kaikkien PTR-viranomaisten kesken joko yhtäläisiä tai ainakin sopusoinnussa toistensa kanssa. Tämä on erityisen tärkeää, koska nämä viranomaiset toimivat entistä enemmän yhteisissä ryhmissä ja partioissa kentällä.

Rajaturvallisuusunioni toteaa ampuma-aseella uhkaamisesta ja laukauksen ampumisesta, että on tärkeää selvittää myös RVL:n kenttäjohtamisjärjestelmän poikkeavuudet poliisin vastaavaan järjestelmään verrattuna. Tulee selvittää, voiko päätöksen aseiden käyttämisestä tehdä RVL:ssä muu kuin pidättämiseen oikeutettu virkamies tai kenttäjohtaja. RVL:ssä kenttäjohtaja on ainoa partioita ylempi instanssi, joka on fyysisesti töissä 24/7. Ratkaisulta olisi käytännöllisintä olla kenttäjohtajalla, joka luonnollisesti voi alistaa päätöksen yleisjohtajalle. Jos ratkaisuoikeutta ei katsota olevan mahdollista antaa kenttäjohtajalle, saat-taisi olla oikeudellisesti kestävämpää antaa oikeus vain yleisjohtajille, sillä kaikki pidättämiseen oikeutetut virkamiehet eivät välttämättä ole saaneet koulutusta aseenkäytön päätöksentekoon.

JUKOn (Upseeriliitto) lausunnossa esitetään varautumisessa voimakeinojen käyttöön ja ampuma-aseiden käytöstä selkeän kannan ottamista tilanteisiin, joissa varoittaminen ampuma-aseiden käytöstä tai voimakeinoista ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista. Käytännössä tämä voi tarkoittaa terroristisia rikoksia tai äärimmäisiä tilanteita.

SPJL katsoo, että voimakeinojen käyttöön liittyvän päätöksenteon, voimakeinojen käyttöön varautumisen ja konkreettisen voimakeinojen käytön tulee vastata poliisilain sääntelyä. Voimakäyttöön oikeutettujen viranomaisten voimankäyttö ja sitä koskevat periaatteet tulee olla yhteneväiset.

Liikenteen turvallisuusvirasto muistuttaa, että lentoasemien turvalavotuilla alueilla ja ilma-aluksissa sovelletaan myös liikennealan erityislainsäädäntöä ampuma-aseisiin liittyen.

4.5 Rajavartiolaitoksen toimintojen ja kohteiden turvallisuus

4.5.1 Rajavyöhykeluvat

Suomen riistakeskus pitää tärkeänä rajavyöhykelupiin liittyviä täsmennystarpeita ja käytäntöjen yhtenäistämistä. Täsmennyksillä ei kuitenkaan tule tiukentaa tai hankaloittaa koiran käyttöä metsästyksessä irrallaan rajavyöhykkeellä tai ampumapaikan valintaan liittyviä näkökohtia tai muutoinkaan olemassa olevia metsästyskäytäntöjä. Rajavyöhykelupiin voisi olla tarpeen sisällyttää metsästyksen toteuttamiseen liittyviä ehtoja, jotta luvansaaaja on tietoinen oikeuksistaan ja niihin liittyvistä rajoituksista.

Metsähallitus esittää rajavyyhykelupien myöntämisessä nykyisen yhteistyön lisäämistä Rajavartiolaitoksen kanssa.

4.5.2 Turvallisuustarkastus

Tullihallitus haluaa kiinnittää huomiota turvallisuustarkastuksen soveltamiseen PTR-viranomaisten yhteistoiminnassa. Tullitehtäviä suorittaessa rajavartiomiehellä ei ole toimivaltuutta turvallisuustarkastukseen muutoin kuin henkilökohtaiseen vapauteen kohdistuvan virka-aputoimen yhteydessä. Tullihallitus toteaa, että tullilain 15 §:n mukaisen etsinnän yhteydessä voidaan tehdä turvatarkastus edellyttäen, että ensin on tehty päätös tullilain 15 §:n mukaiseen henkilötarkastukseen tai henkilökatsastukseen ryhtymisestä ja että se katsotaan perustellusta syystä tarpeelliseksi. Esitetty rajavartiolain 65 §:n 1 momentin laajennus vastaisi toteutuessaan tullilain 15 §:ssä tarkoitettua toimenpidettä. Tullihallitus katsoo, että henkilön koskemattomuuteen kohdistuvat toimivaltuudet ja niitä soveltamista koskevat menettelysäännökset tulisi olla linjassa kauttaaltaan, riippumatta siitä, mistä erityislainsäädännöstä tai toimenpiteestä (henkilötarkastus vs. turvallisuustarkastus) on kyse. Tullihallitus toteaa lisäksi, että PTR-viranomaisten yhteistoiminnassa tulisikin kiinnittää enemmän huomiota myös hallinnon johtavien periaatteiden yhdenmukaiseen soveltamiseen, esimerkiksi yhteisesti toteutettavan koulutuksen avulla.

4.6 Henkilörekisterilainsäädäntö ja tiedonsaantioikeudet

Tietosuojavaltuutettu muistuttaa tulevasta EU:n uudesta lainsäädäntökehyksestä, joka sisältää asetuksen yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelystä sekä direktiivin yksilöiden suojelusta viranomaisten henkilötietojen käsittelyssä rikosten torjumiseksi, tutkimiseksi, selvittämiseksi tai niistä syyttämiseksi sekä rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanemiseksi, sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta.

Sisäasiainministeriön pelastusosasto pitää perusteltuna selvittää hätäkeskustietojärjestelmän varotietojen tiedoksisaantioikeuden laajentamista meripelastustoiminnassa. **Hätäkeskuslaitos** ja **Liikenteen turvallisuusvirasto** kannattavat ehdotusta.

Valtiovarainministeriö kiinnittää huomiota laissa julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta säädettyihin velvoitteisiin, jotka vaikuttavat toimialakohtaiseen tietohallinnon kehittämiseen ja tietojärjestelmähankkeiden toteuttamiseen. Muistiossa ei ole huomioitu turvallisuusverkkohanketta (TUVE), jolla tulee olemaan välittömiä vaikutuksia myös rajavartiotoimintaan. Osana turvallisuusverkkohanketta on valmisteltu luonnos hallituksen esitykseksi laiksi julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminnasta. Lakiehdotuksessa asetetaan turvallisuusverkon käyttövelvoite, joka koskisi sellaista laissa määriteltäviä viranomaisten sisäistä, välistä ja ulkoista yhteistoimintaa ja viestintää, jossa noudatetaan korkean turvallisuuden tai varautumisen vaatimuksia. Käyttövelvoitteen kohteena olisivat lakiehdotuksen myös rajavartioviranomaiset. Lain olisi tarkoitus tulla voimaan 1.1.2013.

4.7 Henkilöstöasiat

Puolustusministeriö esittää, että yhteistyössä Rajavartiolaitoksen kanssa selvitetäisiin Rajavartiolaitoksen ja puolustusvoimien virkamiesten siirtymisvelvollisuuden sisällön ja menettelyjen vastaavuus sekä valtion virkamieslain mukaisten irtisanomisperusteiden yhteyksien siirtymisvelvollisuuteen.

Rajaturvallisuusunioni toteaa virkamiehen siirtämisestä toiseen virkaan tai tehtävään, että siirtymisvelvollisuus olisi lähtökohtaisesti poistettava. Virkamiehen siirtäminen toiseen virkaan tai tehtävään tulisi perustua virkamiehen hakeutumiseen avoimeen virkaan tai tehtävään kuten poliisissa. Näin ollen esitetty muutos, jolla lisättäisiin siirtymisen perusteeksi myös Rajavartiolaitoksen toiminnallinen tarve suunnata voimavaroja, jotta siirtymisen perusteet kävisivät selkeämmäksi siirtovelvollisille virkamiehille, ei ole kannatettavaa. Jos siirtymisvelvollisuudesta luopumista ei katsota mahdolliseksi, ainakin siirtymisvelvollisuudesta tulisi luopua muissa tapauksissa kuin Rajavartiolaitoksen vahvistetun kokoonpanon mukaisen avoimen viran tai tehtävän täyttämiseksi.

Rajaturvallisuusunionin mukaan myöskaan paikkakunta-termin muuttaminen työssäkäyntialueeksi Rajavartiolaitoksen hallintolakiin ei ole kannatettavaa. Työssäkäyntialue-termin tarkoitus on aivan muu eli alue, jolta työttömän työnhakijan on oltava valmis ottamaan tarjottu työ vastaan.

JUKO (Upseeriliitto) toteaa, että Rajavartiolaitoksessa siirtovelvollisuutta ei ole erityisemmin perusteltu lainsäädännön valmisteluasiakirjoissa. Perusteluja on esitetty lähinnä puolustusvoimia koskevissa lakihankkeissa. RVL:n ja puolustusvoimien tehtävät eroavat kuitenkin merkittävästi toisistaan ja esimerkiksi sodan ajan tehtävässä vaadittavilla henkilöstöresursseilla ei voi perustella siirtovelvollisuutta Rajavartiolaitoksessa. Siirrosta olisi pyrittävä ilmoittamaan kuusi kuukautta ennen siirtoa. Lisäksi siirtymisvelvollisuuden haittoja pitäisi pyrkiä aidosti lieventämään ura- ja henkilöstösuunnittelujärjestelmiä kehittämällä. Siirtojen tulisi myös perustua ensisijaisesti vapaaehtoisuuteen. Mikäli jatkossakin katsotaan tarpeelliseksi kierrättää upseereita eri tehtävissä ilman erityisiä perusteluja, tulisi siirrosta aiheutuvat haitat korvata täysimääräisesti.

JUKOn/Upseeriliitto mukaan siirtovelvollisuuteen liittyen arviomuistion lause työnantajan direktiovallasta käytännössä vesittää periaatteen nousujohtoisen siirtoperiaatteen sekä palkkatakua. Myös käytäntö on useissa tapauksissa osoittanut, että virkamies siirretään tehtävään, jonka vaativuus tippuu jälkikäteen luvasta. Luottamusmiesten siirtosuojasta ja palvelussuhdeturvasta olisi syytä mainita myös Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetussa laissa, koska nykyisellään luottamusmiehet eivät nauti minkäänlaista siirtosuojaa Rajavartiolaitoksessa.

Rajavartiolaitoksesta annetun lain 14 §:n 2 momentin palveluspaikka- sanaa ei JUKOn/Upseeriliitto mukaan voi korvata sanalla työssäkäymisalue. Keskeistä virkamiehen kannalta on se, joutuuko hän tai hänen perheensä muuttamaan siirron johdosta. Varsinkin pohjoisessa työssäkäymisalueet ovat laajoja ja virkamiehen kannalta on kohtuutonta, että nykyistä käytäntöä muutettaisiin.

Rajaturvallisuusunioni toteaa eduskunnan edellyttäneen vastauksessaan hallituksen esitykseen HE 42/1998 vp, että kaikille merivartijoille ja rajavartijoille annetaan rajavartiomiehen tehtävien edellyttämä täydennyskoulutus. Yhä vaativammaksi käyvät ydintehtävät edellyttävät yhä ammattitaitoisempaa henkilöstöä ja kehittyvämpää täydennyskoulutusta. Eduskunnalle annetussa rajavartiolainsäädännön toimivuutta koskevassa selvityksessä täydennyskoulutusta ei mainita. Kuitenkin kaikille upseereille ja opistoupseereille annetaan edelleen rajavartiomiehen tehtävien edellyttämä täydennyskoulutus. Raja- ja merivartijoiden osalta täydennyskoulutus on poistettu, vaikka se on keskeisin osa kansalaisten perusteoikeuksien ja virkamiesten oikeusturvan takaamiseksi.

Rajaturvallisuusunionin mielestä on tärkeää tarkentaa rajavartiomiesmääräyksen peruuttamisen edellytyksiä. Lakiin tulisi lisätä säännös siitä, että määräys voidaan peruuttaa vain, jos virkamies, jonka käyttäytymisessä on ollut moitittavuutta, ei kehoituksista tai varoituksista huolimatta ole muuttanut käyttäytymistään. Määräyksen peruuttamiseen ei liitetä valitusosoitusta, vaikka kyseessä on sellainen merkittävä hallintopäätös, johon tulisi olla muutoksenhakuoikeus. Määräyksen peruuttamista ei tulisi tehdä ennen kuin tuomioistuin on tuominnut rajavartiomiehen rikoksesta, joka on niin vakava, ettei virkamiehen katsota enää voivan toimia rajavartiomiehenä.

JUKO/Upseeriliitto näkemyksen mukaan nykyään Rajavartiolaitoksen virkamiehen tehtävään määräämisessä ei noudateta samoja periaatteita, mitä virkaannimittämisestä on säädetty. Valmistelussa virka ja tehtävät menevät usein sekaisin. Tehtävän kelpoisuusvaatimuksissa tulisi noudattaa samoja periaatteita kuin virkaan nimitettäessä. Upseeriliitto pitää jaottelua upseerien tehtävien ja virkojen tasoissa tarpeellisenä jatkossakin. Esiupseeri esittää kuitenkin korvattavaksi upseerilla sen johdosta, että koulutusjärjestelmän uudistuksen jälkeen esiupseerikurssin merkitys virkauralle pienenee. Upseeriliiton ehdotuksen mukaan jaottelu voisikin olla nuoremmat upseerit ja upseerit. Rajavartiolaitoksen neuvottelupäällikön tehtävän hoitaminen ei vaadi erityisesti oikeustieteen tutkintoa, mutta juridisia opintoja kyllä. Kelpoisuusvaatimuksena voisi olla myös muu soveltuva korkeakoulututkinto sekä perehtyneisyys sopimusoikeuteen.

4.8 Sotilasrikosasiat

Oikeusministeriön mukaan sotilaita (sotilaskurinpitoa) koskevan sääntelyn rajaaminen nykyistä rajatumpaan joukkoon Rajavartiolaitoksessa vaatisi hyväksyttävät ja painavat perusteet sille, että Rajavartiolaitoksessa otettaisiin käyttöön muunlainen sääntely kuin puolustusvoimissa.

4.9 Rajavartiolaitoksen tunnuskuva luvaton käyttö

Oikeusministeriö toteaa, että jos Rajavartiolaitoksen tunnuskuva oikeudeton käyttö aiotaan säätää rangaistavaksi, tulee tarkkaan pohtia mahdollisuudet puuttua havaittaviin epäkohtiin muilla keinoilla. Rikosoikeutta pidetään viimesijaisena keinona puuttua yhteiskunnallisiin ongelmiin. Rikoslainsäädännölle tulee olla hyväksyttävä peruste, painava yhteiskunnallinen tarve ja säädettävän kriminalisoinnin tulee olla ennaltaehkäisevää. Kri-

minalisointia ei voida sinällään perustaa siihen, että vastaava kriminalisointi on olemassa, vaikka osittain samanlaisia virkatehtäviä suorittavankin viranomaisen osalta.

4.10 Ahvenanmaan asema

Oikeusministeriö toteaa, että siltä osin kuin Ahvenanmaan maakunnalla on lainsäädäntövalta, Rajavartiolaitoksen mahdollisista maakunnan saaristo- tai vesialueella suoritettavista tehtävistä tai toimivaltuuksista taikka yhteistyöstä maakunnan viranomaisten kanssa ei voida säätää eduskuntalailla, vaan näistä on säädettävä itsehallintolain 32 §:ssä tarkoitetulla sopimusasetuksella. Jos päädytään säätämään Rajavartiolaitoksen saaristoalueilla suoritettavista tehtävistä ja toimivaltuuksista, on myös tarpeen arvioida miltä osin voimassa olevaa sopimusasetusta on syytä tarkistaa. Muilta osin oikeusministeriöllä ei ole näkemystä sopimusasetuksen muutostarpeista, vaan näiden asioiden arvioiminen kuuluu sisäasiainministeriölle, Rajavartiolaitokselle sekä Ahvenanmaan maakuntahallitukselle.

Valtiovarainministeriö ja Tullihallitus huomauttavat PTR-lain mahdollisista vaikutuksista Ahvenanmaan sopimusasetukseen, että koska tullilaitos suorittaa eräitä Rajavartiolaitokselle säädettyjä tehtäviä, kuten kalastus- ja lastialusten tarkastus satamissa, saattavat sopimusasetuksen tarkistukset vaikuttaa myös Tullilaitoksen tehtäviin. Tämän vuoksi olisi hyvä, että Tulli voisi osallistua esitettyyn arviointityöhön.

5 Muita lausunnoissa esitettyjä asioita

Maa- ja metsätalousministeriö esittää lausunnossaan, että rajavartiolaitokseen sisällytettäisiin säännökset Rajavartiolaitoksen tehtävistä kalastuksen valvonnassa. Nykyään näistä tehtävistä säädetään kalastuslain 96 §:ssä. Euroopan unionin yhteisen kalastuspolitiikan valvontaa varten tarvittavan kansallisen lainsäädännön osalta maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että Rajavartiolaitos on edustettuna asiaa käsittelevässä työryhmässä, jossa pyritään selvittämään myös Rajavartiolaitoksen roolia ja tehtäviä yhteistä kalastuspolitiikkaa koskevien säännösten noudattamisen valvonnassa. Rajavartiolaitoksen esikunnan ja maa- ja metsätalousministeriön kala- ja riistaosaston kanssa käydään parhaillaan neuvotteluja järjestelyistä kansallisen kalastuksenseurantakeskuksen palveluiden tuottamisesta yhteistyössä kalataloushallinnon kanssa Rajavartiolaitoksen johtokeskuksessa.

Maa- ja metsätalousministeriö esittää lausunnossaan myös rajavartiolaitoslainsäädäntöön lisättäväksi poliisilain 25 §:ää vastaava säännös oikeudesta päättää ryhtyä toimenpiteisiin eläinyksilön (tai eläinyksilöiden pesinnän) aiheuttamien turvallisuushkien tai Rajavartiolaitoksen toiminnan haittaamisen tai estämisen johdosta. Kyseessä ei olisi hallinnollinen lupamenettely vaan määräysmenettely, jossa päätös tehdään virkavastuulla. Rajavartiolaitokselle mahdollisesti säädettävän toimivallan laajuus jäänee myös jatkovalmistelussa selvittäväksi. Metsästyslaissa ei kuitenkaan tällaisesta toimivallasta tulisi tässä laajuudessa säätää. Maa- ja metsätalousministeriö ei pidä myöskään tarpeellisenä, että Rajavartiolaitoksen tulisi pyytää lupaa Suomen riistakeskukselta olennaisesti sen tehtäviin liittyvässä asiassa.

Suomen riistakeskus esittää, että Rajavartiolaitoksessa noudatettaisiin samaa menettelyä kuin poliisissa poliisilain 25 §:n nojalla lopetetun riistaeläimen omistusoikeudesta. Asiasta ollaan valmistelemassa metsästyslain muutosta, jonka mukaan ahma, ilves, karhu, saukko ja susi kuuluisivat valtiolle ja ne tulisi toimittaa riistantutkimusta tekeväälle tutkimuslaitokselle. Muut riistaeläimet kuuluisivat riistanhoitoyhdistykselle.

Suomen Kuntaliitto toteaa, että vapaaehtoishenkilöstön saatavuutta sopimuspalokuntien turvallisuus- ja hälytystehtäviin tulisi vahvistaa hallitusohjelman ja sisäisen turvallisuuden ohjelman linjausten ja toimenpide-ehtotusten mukaisesti. Rajavartiolaitoksen toiminnassa tulisi siten huomioida, että henkilöstön osallistumismahdollisuuksia sopimuspalokuntien yksikönjohtajan tehtäviin ei rajoitettaisi. Nykyisin henkilöstölle ei myönnetä sivutoimilupaa tähän tehtävään. Kuntaliitto toivoo, että uusittaessa Rajavartiolaitoksen henkilöstön sivutoimilupia koskevia sisäisiä ohjeita, poistettaisiin niistä ristiriitaisuudet hallituksen asettamien tavoitteiden kanssa.

Pakolaisneuvonta kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, että ihmiskaupparikosten tukinnan turvaamisessa ja kehittämisessä ihmiskaupan uhrien tunnistaminen sekä uhrin aseman turvaaminen tulee huomioida kaikessa lainsäädännössä ja ohjeistuksissa, myös toimivaltuuksien osalta.